

सर्वोच्च अदालत
संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
आदेश
०७०-MS-००१३
विषय: अदालतको अवहेलना ।

ललितपुर जिल्ला, साविक ठेचो गा.वि.स. वडा नं. २ हाल वडा नं. १ बस्ने हाल
आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गत १ नं. क्षेत्र कर कार्यालय बबरमहलमा कार्यरत
दयाराम महर्जन१
भोजपुर जिल्ला, वोया गा.वि.स. वडा नं. ९ हाल भरतपुर जिल्ला, दधिकोट गा.वि.स.
वडा नं. ९ मा घर भई हाल कृष्णनगर भन्सार कार्यालय कपिलवस्तुमा कार्यरत
मोहनलाल श्रेष्ठ१
मकवानपुर जिल्ला, हेटौडा नगरपालिका वडा नं. ४ घर भई हाल आन्तरिक राजस्व
कार्यालय हेटौडा मकवानपुरमा कार्यरत जीवन खतिवडा१
पाल्पा जिल्ला, तानसेन नगरपालिका वडा नं. ९ हाल सिद्धार्थ नगरपालिका वडा नं.
८ बस्ने हाल भैरहवा भन्सार कार्यालय रुपन्देहीमा कार्यरत बिमला शर्मा(रेग्मी).....१
बर्दिया जिल्ला, जमुनी गा.वि.स. वडा नं. ५ घर भई हाल नेपालगंज नगरपालिका वडा
नं. १६ बस्ने भैरहवा भन्सार कार्यालय रुपन्देहीमा कार्यरत निर्मला कुमारी रसेली...१
भक्तपुर जिल्ला, भक्तपुर नगरपालिका वडा नं. ४ घर भई भैरहवा भन्सार कार्यालय
रुपन्देहीमा कार्यरत चन्द्रप्रसाद श्रेष्ठसमेत१

निवेदक

विरुद्ध

सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका सचिव दुर्गानिधि शर्मा१

विपक्षी

सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ७ बमोजिम यस अदालतको अधिकारक्षेत्र
अन्तर्गतको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र ठहर आदेश यस प्रकार
छ:-

निवेदकहरू निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ बमोजिम नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समुह अन्तर्गत रा.प. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. विशेष पदमा बढुवा भई कार्यरत रहेकोमा मिति २०६९।१२।२९ मा जारी गरिएको निजामती सेवा ऐनको तेश्रो संशोधन अध्यादेशले निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ को व्यवस्थालाई खारेज गरी दफा २४घ१ क र २४घ१ ख थप गरिएको छ। उक्त दफा २४घ१ ख को उपदफा (१) ले यो दफा प्रारम्भ हुनु अघि कार्य सम्पादन तथा अनुभवको मुल्याङ्कनद्वारा बढुवा भएका कर्मचारीको समायोजनका लागि सेवा समुह वा उप समुह संचालन गर्ने मन्त्रालयले यो दफा प्रारम्भ भएको मितिले १ महिना भित्र सम्बन्धित मन्त्रालय, सचिवालय, वा आयोगमा पुल दरबन्दी सिर्जना गरी त्यसरी बढुवा भएका तथा हुने कर्मचारीलाई त्यस्तो दरबन्दीमा समायोजन पदस्थापना गर्नेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएकोले हामी निवेदकहरूले लिएको राजस्व तालिमअनुसार सोही समुहमा समायोजन होला भन्ने प्रतिक्रिया रहेकामा अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२३ को सचिव स्तरीय निर्णयबाट रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा मिति २०६७।४।१ देखि सामान्य प्रशासन समुहको रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. पदमा समायोजन गरी नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समुह अर्थ मन्त्रालयको पुल दरबन्दीमा पदस्थापना गरिएकोले हामीलाई सम्बन्धित सेवा समुह (राजस्व समुह) मा पदस्थापना समायोजन गर्नु पर्नेमा सोबमोजिम नगरेको हुँदा निजामती सेवा नियमावलीको नियम ७७क को उपनियम (२) मा व्यवस्था भएबमोजिम तालिम लिएकै समुह (राजस्व समुह) मा समायोजन गरिपाउँ भनी मन्त्रालयमा निवेदन दिएका थियौं।

सो निवेदन उपर कुनै सुनुवाई नगरी उक्त निवेदन सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा मिति २०७०।१।१५ मा पठाउने कार्यसम्म भएकोले उक्त मन्त्रालयबाट समेत हाम्रो कुनै सुनुवाई नै नभएकोले हामीलाई समायोजन गरिएको भनिएको मिति २०७०।१।२३ को निर्णय र सो निर्णयबमोजिमको अर्थ मन्त्रालयको पत्र लगायत यावत काम कारवाही, निर्णयलाई उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउनका साथै प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम किनारा नभएसम्म हाल कार्यरत कार्यालयबाट अन्यत्र सरवा नगर्नु नगराउनु यथास्थितिमा कामकाज गर्न दिनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेश समेत जारी गरिपाउँ भन्ने मागदाबी लिई २०६९ सालको रिट नं. WO-१२७८ को रिट निवेदन दायर गरेकोमा उक्त निवेदनको सम्बन्धमा मिति २०७०।३।४ मा विपक्षीहरूको नाममा कारण देखाउ आदेश जारी हुनुका साथै अन्तरिम आदेशको सम्बन्धमा निजामती सेवा नियमावलीको नियम ७७(क) र नियम ८८ को (१)(२)(३) अनुसार टाइपिष्टको हकमा नेपाल सरकारले तोकेको निकायबाट संचालित राजस्व सेवासँग सम्बन्धित तालिम लिएको अवस्थामा सम्बन्धित कार्यालयअन्तर्गत समायोजन गर्नुपर्नेमा सो नगरी ऐन नियम विपरीत अन्यत्र समायोजन गर्न लागिएको हुँदा निवेदकहरूलाई तत्काल अन्यत्र सरवा नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश जारी भई मिति २०७०।३।४ मा भएको अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता दिएको अवस्था छ।

यसै बीचमा विपक्षी सचिवज्यूले सम्मानित अदालतबाट जारी भएको अन्तरिम आदेशको कुनै वास्ता नै नगरी हामी निवेदकहरु मध्ये म दयाराम महर्जनलाई वन तथा भु-संरक्षण मन्त्रालय वा अन्तर्गत, म मोहनलाल श्रेष्ठलाई अर्थ मन्त्रालय, वा अन्तर्गत, म जीवन खतिवडालाई अर्थ मन्त्रालय वा अन्तर्गत, बिमला शर्मा (रेग्मी) लाई अर्थ मन्त्रालय वा अन्तर्गत, म निर्मला कुमारी रसेलीलाई शिक्षा मन्त्रालय, वा अन्तर्गत र म चन्द्रप्रसाद श्रेष्ठलाई शिक्षा मन्त्रालयमा वा अन्तर्गतमा, पदस्थापनाको नाममा सुरुवा गरिएको कुरा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको वेबसाइट क.प्र. समायोजन ०७०।६।३ बाट सुरुवा गर्ने कार्य भएको उक्त वेबसाइटबाट जानकारी हुन आएको हुँदा सम्मानित अदालतबाट भएको अन्तरिम आदेशको अवज्ञा गर्दै निवेदकहरुलाई पदस्थापनाको नाममा सुरुवा गर्ने कार्य अदालतको अवहेलनाजन्य कार्य भएको प्रष्ट छ। हामीले रिट निवेदनमा विपक्षीले मिति २०७०।१।२३ मा टाइपिष्ट पदमै पदस्थापना गरेको निर्णयलाई बदर गर्ने माग गर्दागर्दै उक्त मुद्दामा समायोजन गरेको टाइपिष्ट पदमा सुरुवा गर्ने सम्भावना भएको भनी सो नगर्न नगराउन र हाल कार्यरत कार्यालयमा नै यथावत रुपमा कामकाज गर्न दिनु भनी अन्तरिम आदेशको माग गरेको हुँदा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट समेत सोको बारेमा प्रष्ट रुपमा ऐन नियम विपरीत अन्यत्र समायोजन गर्न लागिएको हुँदा निवेदकहरुलाई अन्यत्र सुरुवा नगर्नु भन्ने स्पष्ट आदेश हुँदा हुँदै पनि हामीलाई साविक कार्यालयमा कामकाज गर्न नदिई अन्यत्र खटाउने कार्यले उक्त आदेशको अवज्ञा भएको छ। अदालतबाट जारी गरिएको आदेश सार्वजनिक पदधारण गरेका पदाधिकारीले अनिवार्य रुपमा पालना गर्नुपर्नेमा उल्टै पदस्थापनाको नाममा सुरुवा गर्ने कार्यले सम्मानित अदालतको आदेशको अवज्ञा हुनुको साथै नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ११५ र ११६ समेतको उल्लंघन हुन गएको प्रष्ट छ।

अतः माथिका प्रकरणमा उल्लेखित कारण र आधारहरुबाट विपक्षीले सम्मानित अदालतको आदेशको वर्खिलाप हुने गरी हामी निवेदकहरुलाई अन्यत्र सुरुवा गर्ने गरी भएको निर्णय सम्मानित अदालतको अवहेलना हुने काम गरेको स्पष्ट देखिएको हुनाले सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ७ को उपदफा (१) बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरी सम्मानित अदालतको पूर्व अन्तरिम आदेशको परिपालना गर्न लगाउने गरी आदेशसमेत जारी गरी पाउन सम्मानित अदालतसमक्ष सादर निवेदन गर्दछौं भन्ने समेत ब्यहोराको निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मागबमोजिमको अवहेलनामा कारवाही किन हुनु नपर्ने हो ? जारी हुनु नपर्ने कुनै कारण भए सोको आधार खुलाई यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमार्फत लिखित जवाफ पेस गर्नु भनी विपक्षीका नाउँमा निवेदन र यस आदेशको नक्कल साथै राखी सूचना पठाई त्यसको बोधार्थ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पठाई लिखित जवाफ पेस भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेस गर्नु।

अन्तरिम आदेश मागदर्फ विचार गर्दा अन्तरिम आदेश जारी हुने वा नहुने भन्ने विषयमा दुवै पक्षलाई रोहबरमा राखी छलफल गर्न उपयुक्त देखिएकोले अन्तरिम आदेश विषयमा छलफलको निमित्त मिति २०७०।७।११ को पेसी तोकी सो अवधिसम्म यस अदालतबाट मिति २०७०।३।४ मा भएको अन्तरिम आदेशको परिपालनाको प्रयोजनार्थ निवेदकहरूलाई तत्कालै रमाना पत्र नदिनु नदिलाउनु भन्नेसमेतको अन्तरिम आदेश जारी गरी दिइएको छ। सोको सूचना विपक्षीहरूलाई दिनु भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।७।७ गतेको आदेश।

कार्यरत मन्त्रालयको पुल दरबन्दीमा टाइपिष्ट ना.सु. पदमा वैशाख महिनामा नै समायोजन पदस्थापना भईसकेका निवेदकहरूलाई सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मिति २०७०।६।३ को निर्णयअनुसार निजामती सेवा ऐनको दफा २४घ१ख को उपदफा (८) बमोजिम सेवा, समुह वा उपसमुह सञ्चालन गर्ने मन्त्रालयको हैसियतले पदस्थापनासमेत गरेको हो। उक्त दफा २४घ१ख को उपदफा (९) बमोजिमको योग्यताक्रम सूचीको आधारमा माथिल्लो योग्यता क्रममा पर्ने कर्मचारीहरूको रुची र चाहनाको प्राथमिकताक्रमको आधारका साथै उक्त कानूनबमोजिम निवेदकहरूमध्ये तीन जना बिमला शर्मा, जीवन खतिवडा र मोहनलाल श्रेष्ठको अर्थ मन्त्रालय वा अन्तर्गत नै पदस्थापना गरिएको र अन्य निवेदक निर्मलाकुमारी रसेलीको र चन्द्रप्रसाद श्रेष्ठको शिक्षा मन्त्रालय वा अन्तर्गत र दयाराम महर्जनको वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय वा अन्तर्गत पदस्थापना गरिएको सम्म हो, निजहरूको सरुवा गरिएको होइन। साथै निवेदनमा पदस्थापनाको नाममा सरुवा गरिएको भन्ने जिकिर छ सो सम्बन्धमा सरुवा गरिएको होइन। साथै निवेदनमा पदस्थापनाको नाममा सरुवा गरिएको भन्ने जिकिर छ सो सम्बन्धमा सरुवा र पदस्थापना एउटै नभई फरक हो। सरुवा समान श्रेणीको समान पदमा रिक्त दरबन्दीमा एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा सरुवा गरिने कार्य सरुवा हो भने पदस्थापना भनेको नयाँ नियुक्ति हुँदा वा माथिल्लो पदमा बढुवा हुँदा माथिल्लो पदमा गरिने पदस्थापना कार्य पदस्थापना हो। निवेदकहरू टा.ना.सु. पदमा २४घ१ बमोजिम बढुवा भए तापनि समायोजन हुनु अगाडि निजहरूले उक्त दफाबमोजिम टाइपिष्ट खरिदारको नै काम गर्दै आएको र हाल माथिल्लो (बढुवा भएको) पदको दरबन्दी सृजना गरी समायोजन पदस्थापना गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम निवेदकहरूले रिट निवेदन दायर गर्नु पूर्व नै अर्थ मन्त्रालयको पुल दरबन्दीमा टाइपिष्ट ना.सु. पदमा समायोजन भई सकेका, केवल माथिल्लो पदमा पदस्थापना हुन बाँकी रहेको अवस्थामा निजामती सेवा ऐनको संशोधित व्यवस्थाबमोजिम नै पदस्थापना गरिएको सम्म हो। निवेदकहरूलाई योग्यताक्रमका आधारमा पदस्थापना नगर्दा कानूनबमोजिम निजहरू पदस्थापना हुन पाउने पदमा निजहरू भन्दा तल्लो योग्यताक्रम सूचीमा रहेको कर्मचारी पदस्थापना हुन सक्ने भएकोले निवेदकहरूलाई नै मर्का पर्न जाने भएकोले निवेदकहरूलाई निजहरूले भरेको प्राथमिकता सूचीको आधारमा निजहरूले योग्यताक्रममा कानूनबमोजिम पदस्थापना गरेको हुँदा सम्मानित अदालतको आदेशको उल्लंघन भएको भन्ने निवेदन जिकिर युक्तिसंगत नहुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज भागी छ।

निवेदकहरूले पदस्थापनाका लागि आफ्नो रुची र चाहनाको प्राथमिकताक्रम फाराम भरी सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गरी यस मन्त्रालयमा पठाएको र सोही प्राथमिकताक्रम तथा यस मन्त्रालयको मिति २०७०।६।१८ को निर्णय समेतका आधारमा निवेदकहरू मध्ये बिमला शर्मा, जीवन खतिवडा र मोहनलाल श्रेष्ठको अर्थ मन्त्रालय वा अन्तर्गत र निर्मलाकुमारी रसेली र चन्द्रप्रसाद श्रेष्ठको शिक्षा मन्त्रालय वा अन्तर्गत र दयाराम महर्जनको वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय वा अन्तर्गत अध्यादेशको दफा २४घ१ख. को उपदफा ८ बमोजिम पदस्थापना गरिएको उक्त अध्यादेशले अध्यादेश जारी भएको मितिले १ महिना भित्र सम्बन्धित मन्त्रालयको पुल दरबन्दीमा समायोजन पदस्थापन हुने सो को २ महिना भित्र त्यस्तो मन्त्रालयले साविकको संरचना र दरबन्दीको पुनरावलोकन गरी दरबन्दी स्वीकृतिको लागि सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा पठाउनु पर्ने सो पछि १ महिना भित्र सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले दरबन्दी स्वीकृत गर्नु पर्ने सो पछि निजामती किताबखानाबाट दरबन्दी अद्यावधिक गरी पदस्थापना गर्नुपर्ने जस्ता अध्यादेशद्वारा नै समयवद्ध रूपमा कार्य गर्नु पर्ने दायित्व भएको तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट निवेदकहरूलाई मात्र पदस्थापना गरिएको नभई साविक दफा २४घ१ बमोजिम बढुवा भएका र यस मन्त्रालयले संचालन गर्ने सम्पूर्ण सेवा समुह भित्रका कर्मचारीहरूको पदस्थापना गर्नु पर्ने कानूनी दायित्व अनुरूप सम्पूर्ण कर्मचारीहरूको पदस्थापना गर्ने कार्य गरिएको हुँदा सम्मानित अदालतको आदेशको अपहेलना भयो भन्ने निवेदन जिकिर खारेज भागी हुँदा खारेज गरी पाउन सादर अनुरोध गर्दछु। अतः माथि उल्लेखित आधार र कारणसमेतबाट यस मन्त्रालयका सचिवले निवेदन जिकिरबमोजिम सम्मानित अदालतको अवहेलना हुने कार्य तथा निर्णय नभए/नगरेको र सो गर्ने मनसायसमेत नभएको हुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेजभागी हुँदा खारेज गरी निवेदन जिकिरबाट फुर्सद पाउन सादर अनुरोध गर्दछु भन्नेसमेत ब्यहोराको सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका सचिवको लिखित जवाफ।

अदालतको ठहर

नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेसी सूचिमा चढी पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजातहरूको अध्ययन गरी हेर्दा यसमा निवेदन दाबीबमोजिम अवहेलनाजन्य कार्य भएको हो होइन निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो।

अब निर्णयतर्फ विचार गर्दा यसमा नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समुह अन्तर्गत रा.प. प्रथम श्रेणीको टाइपिष्ट ना.सु. विशेष पदमा बढुवा भई कार्यरत रहेकोमा मिति २०६०।१२।२९ मा जारी गरिएको निजामती सेवा ऐनको अध्यादेशको दफा २४घ१ख. को उपदफा (१) बमोजिम राजस्व तालिमअनुसार सोही समुहमा समायोजन होला भन्ने प्रतिक्रियामा बसेकोमा टाइपिष्ट ना.सु. पदमा नै समायोजन गरेको उपर रिट दायर गरका थियौं। उक्त रिटमा निवेदकहरूलाई तत्काल अन्यत्र सरुवा नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश जारी भई मिति २०७०।४।१५ मा लिखित जवाफ आईसकेको अवस्था हुँदा पूर्ण सुनुवाईको लागि पेस गर्ने

आदेश भएको थियो। यसै बीचमा विपक्षीले हामीलाई पदस्थापनाको नाममा सुरुवा गरिएको कुरा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको वेबसाइटबाट थाहा भएकोले उक्त कार्य अवहेलनाजन्य कार्य भएको छ। अदालतबाट जारी भएको आदेश सार्वजनिक पद धारणा गरेको पदाधिकारीले अनिवार्य पालना गर्नु पर्नेमा सो नगरी पदस्थापनाको नाममा सुरुवा गर्ने निर्णय गरी अदालतको अवहेलना गर्ने काम गरेको देखिएकोले सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ७ को उपदफा (१) बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरी पूर्व अन्तरिम आदेशको परिपालना गर्न लगाउने गरी आदेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्ने निवेदन रहेकोमा सम्मानित अदालतबाट जारी भएको आदेशको सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको सचिवबाट सदैव सम्मान र पालना गर्दै आएको तथा उक्त आदेशको अवहेलना गर्ने कुनै मनसाय सम्म पनि नभएको र सो उद्देश्यले कुनै निर्णय समेत गरेको अवस्था नहुँदा निवेदन जिकिरबमोजिम सजाय हुनु पर्ने होइन निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने लिखित जवाफ रहेको देखिन्छ।

यसमा निवेदकहरूले पदस्थापनाका लागि आफ्नो रुची र चाहनाको प्राथमिकताक्रम फाराम भरी सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गरी यस मन्त्रालयमा पठाएको र सोही प्राथमिकताक्रम तथा यस मन्त्रालयको मिति २०७०।६।१८ को निर्णय समेतका आधारमा निवेदकहरूलाई पदस्थापनामात्र गरिएको निजहरूको सुरुवा गरिएको होइन र सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट निवेदकहरूलाई मात्र पदस्थापना गरिएको नभई साविक दफा २४घ१ बमोजिम बढुवा भएका र यस मन्त्रालयले संचालन गर्ने सम्पूर्ण सेवा समुह भित्रका कर्मचारीहरूको पदस्थापना गर्नु पर्ने कानूनी दायित्व अनुरूप सम्पूर्ण कर्मचारीहरूको पदस्थापना गर्ने कार्य गरिएको भन्ने लिखित जवाफबाट देखिएकोले यस अदालतबाट मिति २०७०।३।४ मा जारी भएको अन्तरिम आदेशमा सुरुवा नगर्नु नगराउनु भनी भएको आदेशको अवज्ञा भएको देखिन नआएकोले अदालतको अपहेलना भएको मान्न मिलेन। साथै यससँग सम्बन्धित उल्लिखित रिट निवेदन आज यसै इजलासबाट खारेज हुने ठहरी आदेश भएकोसमेत कारणबाट विपक्षीहरूले अदालतको अवहेलना गरेकोमा सजाय गरी पाउँ भन्ने निवेदन दावी पुग्ने नसक्ने हुदाँ प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। प्रस्तुत निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- गेहेन्द्र राज पन्त

कम्प्युटर गर्ने:- मन्जिता ढुंगाना

इति सम्बत् २०७२ साल साउन महिना १९ गते रोज ३ शुभम् ।